

Утвърдил: _____
Декан

Дата: _____

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: **Философски**

Специалност: (код и наименование)

Ф	Ф	С	0	4	0	1		
---	---	---	---	---	---	---	--	--

Социология

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

И	3	4	1
---	---	---	---

МОДЕРНИЗАЦИОННИ ПРОЦЕСИ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО

Преподавател: **доц. д-р Мартин Иванов**

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	45
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	45
	Курсова работа	
Друго: опишете		
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		150
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		5

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Участие в тематични дискусии в часовете	30 %

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

2.	Тестова проверка	35 %
3.	Текуща самостоятелна работа /контролно	35 %

Критерии за оценка

Отлична	Активно участие в дискусиите в семинарните упражнения. Подготвяне в екип и публична защита на курсова работа съгласно предварително зададените изисквания. Студентът трябва да покаже умения за работа в екип, както и за събиране на информация от широк кръг източници, нейното осмисляне и анализиране. При изготвяне на курсовата работа той/тя трябва да покаже добра езикова, стилистична и пунктуационна култура. Публичното представяне на курсовата трябва да отговаря на най-добрите практики в тази област – сбитост и яснота на изложението, избягване на цветова/информационна претрупаност и прекаленото използване на различни ефекти, налични в power-point. Отговор на над 80 % от въпросите във финалния тест.
Много добра	Участие в дискусиите в семинарните упражнения. Изискванията са същите като за отлична оценка, но качеството на изпълнение на задачите е по-ниско, аналитичните връзки невинаги са ясно отграничени, не е спазена изцяло зададената форма на изготвяне и презентирание на курсовата работа. Отговор на над 60 % от въпросите във финалния тест.
Добра	Участие в дискусиите в семинарните упражнения. Изискванията са същите като за отлична оценка, но качеството на изпълнение на задачите е по-ниско, анализът липсва или е на много ниско ниво. Отговор на над 40 % от въпросите във финалния тест.
Средна	Изискванията са същите като за отлична оценка, но са значително по-зле разработени и/или липсва изпълнението на някои от предварително зададените елементи. Отговор на над 30 % от въпросите във финалния тест.

Анотация на учебната дисциплина:

„България в орбитите на модерността“ ще проблематизира основните етапи и характеристики на българската модернизация. Като основа курсът ще използва „оптимистичната теория“ (и други произведения) на Иван Хаджийски. Върху тази „оптимистично-песимистична“ канава ще бъдат проектирани натрупаните през последните десетилетия изследвания в нашата и чужда литература. Наблюденията на Хаджийски върху българското „първобитно“ и занаятчийско семейство например ще бъдат вписани в теорията за семейните модели на Хайнал и на Кеймбриджката група за населението. Обобщенията му за задругата ще бъдат сблъскани с изследванията на Мария Тодорова, а описанието на Освобождението като начало на българската модерност ще бъде проблематизирано с помощта на излезлите неотдавна трудовете на Р. Гаврилова, Г. Димитров-Океанов, М. Паларет, Г. Фотев, Г. Гончарова и П. Митев–М. Иванов за „първата вълна на модернизацията“.

Публикувани преди почти 7 десетилетия изследванията на Хаджийски, разбира се, не биха могли да послужат като рамка на последвалите събития – опитът за модернизация през втората половина на 20. век и преходът от планова към пазарна икономика в края на 20. и началото на 21. век. За тези събития, почти от съвременността ни, литературата е все още бедна, а възгледите за нея – недостатъчно избистрени. Въпреки това, курсът ще се опита да сблъска различните, често полярни, гледни точки и в дискусия със студентите да очертае възможните отговори.

Интердисциплинарността ще бъде един от важните сечива за рамкиране на курса и удържане

единството на тематиката му. Като пресечна точка на поне дузина научни полета (социология, история, икономика, география, политология, право, демография, статистика и т.н.) модернизацията дава възможност за различни разрези, алтернативни подходи и противоположни изводи. Ето защо основната задача ще бъде не само (и не толкова) преподаването на знания, колкото формирането на важни умения – работа с текст (особено на чужд език), дебатирането (в т.ч. и на контрафактуални хипотези – какво би станало ако...), събиране на емпиричен материал, неговото анализиране и визуално мултимедийно представяне. Именно през тази рамка на курса ще бъде оразмерена и формата на оценяване (вж. по-долу).

В структурно отношение курсът „България в орбитите на модерността“ ще бъде разделен на четири тематични кръга, по-детайлно развити в тематичния му план:

- Теоретична рамка – ще представи различните теории за модернизацията (Вебер, Ростоу, Гершенкрон, Айзенщат), теории за зависимостта и за световната система (Андре Гунар Франк, И. Валерщайн), институционализъм (Норт, Аджемоглу-Робинсън).
- Хронологичен кръг – домодерност – преход – модерност – пост(?)модерност;
- Агенти на промяната (институции и държава, елити, демография, факторни пропорции, форми на собственост);
- Скорост и податливост към промяната, бариери пред модернизацията (бързо – бавно; „защо сме такива?“).

Предварителни изисквания:

Няма

Очаквани резултати:

1. Да запознае студентите с дебатите в литературата върху етапите, успехите и провалите на модернизацията на България в контекста на случващото се по света.
2. В рамките на семинарните упражнения и самостоятелната подготовка да изгради у студентите на знания и умения за работа в библиотеки и архиви, анализ, изготвяне на изследователски проект и неговото презентиране.

Учебно съдържание

Лекции

№	Тема:	Хорариум
1	Структура и въведение в курса	1 ч.
2	Теории за модернизацията. Алтернативни теории за развитието.	3 ч. л. + 4 ч. упр.
3	Ив. Хаджийски и „Първобитният човек“ на традиционна България (домодерност)	2 ч. л. + 3 ч. упр.
4	„Човек се ражда и умира“ (ежедневието на домодерния човек)	2 ч. л. + 3 ч. упр.
5	Хронологичен кръг. Начало и етапи на развитие на българската модернизация	2 ч. л.
6	Институции на протомодерност: градове и занаяти	4 ч. л. + 4 ч. упр.
7	Невидимите граници на модерността. Българското село в навечерието на Втората световна война	4 ч. л. + 4 ч. упр.
8	Модернизация на/чрез селото (БЗНС, Институт за земеделско-стопански проучвания)	2 ч. л. + 2 ч. упр.
9	Модернизация на/чрез града. Леви и десни програми за индустриализация (Ив. Ев. Гешов, Д. Благоев, Г. Димитров, В. Червенков...)	2 ч. л. + 2 ч. упр.

10	Модернизация „от долу“, модернизация „отгоре“. Държавен социализъм.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
11	Институции на модернизацията: индустриализация, урбанизация, „научно-техническа революция“	2 ч. л. + 2 ч. упр.
12	Технологии и модернизация. Поглед към съвременето.	2 ч. л. + 2 ч. упр.
13	Ежедневието на модерния човек	2 ч. л. + 2 ч. упр.
14	Обобщение. Трите вълни на българската модернизация. Бързо-бавно, „растеж без развитие“.	2 ч. л. + 2 ч. упр.

Конспект за изпит

	Крайната оценка по дисциплината се формира от три компонента – активно участие в семинарната работа през семестъра (30 % от оценката), подготвяне в екип и публична защита на курсов проект в средата на семестъра (35 %) и финален тест в края на семестъра (35 %).
--	--

Библиография

Основна:

- Аврамов, Р. *Стопанският XX век на България*. С., ЦЛС, 2001, 150 с.
- Аврамов, Р. *Комуналният капитализъм. Из българското стопанско минало*. Т. 1–3. С., ФБНИ, ЦЛС, 2007. 837 с.; 734 с.; 620 с.
- Груев, М. *Преорани слогове: Колективизация и социална промяна в Българския северозапад. 40-те – 50-те години на XX век*. С., Ciela, 2009. 363 с.
- Димитров, Г. *България в орбитите на модернизацията*. С., УИ „Св. К. Охридски“, 1995. 269 с.
- Иванов, М. *Мрежовият капитализъм. Българска търговска банка и нейните сродни дружества, 1890–1914 г.* С., „Гутенберг“, 2010. 523 с.
- Иванов, М. Чудото на зачатieto или как България бе „обременена“ с комунизъм? – *Социологически проблеми*, XXXIX, 2008, № 3–4, с. 303–337.
- Иванов, М. *Реформаторство без реформи. Политическата икономия на българския комунизъм, 1963–1989 г.* С., ИИБМ, 2007. 315 с.
- Иванов, М., П. Митев. Първата вълна на българската модернизация. – *Исторически преглед*, LXVI, 2010, № 3–4, 90–135.
- Крийд, Д. *Опитомяване на революцията: от социалистически реформи към противоречивия преход в едно българско село*. С., „Апострофи“, 2005. 302 с.
- Райчев, А., К. Стойчев. *Какво се случи? Разказ за прехода в България 1989–2004*. С., „Изток-Запад“, 2004. 232 с.
- Христова, А. и др. *Анатомия на прехода: Стопанска политика на България от 1989 до 2004 г.* Ciela, С., 2004. 228 с.
- Христова, А. и др. *Анатомия на кризата. България 2009-2015. Хронология, проявления, поуки*. С., ИПИ, 2015. 180 с.
- Хаджийски, И. *Съчинения в два тома*. С., Български писател, 1974. 619 с.; 524 с.
- Чалъков, И. и др. *Мрежите на прехода: Какво всъщност се случи в България след 1989 г.* С., „Изток-Запад“, 2008. 751 с.
- Gerschenkron, A. (1966) *Economic Backwardness in Historical Perspective*, Cambridge, MASS.
- Ivanov, M. and A. Tooze (2007) ‘Convergence or Decline on Europe’s Southern Periphery? Agriculture, Population, and GNP in Bulgaria, 1892–1945’, *Journal of Economic History*, 67 (2007): 3, pp. 672–704.
- Hajnal, J. (1965). ‘European Marriage in Perspective’. In: Glass, D. V. and Eversley D. E. C. (eds.) *Population in History*, London: Edward Arnold.
- Lampe, J. R. (1986) *Bulgarian Economy in the Twentieth Century*. London: Croom Helm.
- Palairot, M. (1997) *The Balkan Economies c. 1800-1914: Evolution without Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sanders, I., (1949) *Balkan Village*, Lexington, KY.
- Tiltman, H. (1934), *Peasant Europe* (London: Jarrolds Publisher).

Todorova, M. (1993) *Balkan Family Structure and the European Pattern. Demographic Developments in Ottoman Bulgaria*. American University Press.

Tomich, T., Kilby P., and Johnston, B. (1995), *Transforming Agrarian Economies. Opportunities Seized, Opportunities Missed* (Ithaca and London: Cornell University Press).

Дата: 17 ноември 2020

Съставил: доц. д-р Мартин Иванов